

Nieuwegein



2022-067 Bijlage

Startnotitie omgevingsprogramma klimaatadaptatie

Datum 7 februari 2022

Auteur Laurens van Miltenburg
Robbin Knuivers

Versie Definitief

Inhoudsopgave

1	Wat is de opgave?	3
	1.1 Inleiding	3
	1.2 Aanleiding	3
	1.3 De inhoudelijke opgave	3
	1.4 Uitgangspunten	4
	1.5 Van strategie naar uitvoering	5
2	Wie zijn er betrokken?	6
	2.1 Wie heeft welke rol?	6
	2.2 Randvoorwaarden voor interactief werken	6
3	Het totstandkomingsproces	7
	3.1 Projectteam en klankbordgroepen	7
	3.2 Mijlpalen	7
	3.3 Processtappen	8
	3.4 Communicatie	8
4	Financiën	8
5	Realisatie uitvoeringsprogramma klimaatadaptatie	9

1 Wat is de opgave?

Hieronder vindt u een plan van aanpak voor het opstellen van het Omgevingsprogramma Klimaatadaptatie dat als doel heeft uitvoering te geven aan de visie klimaatadaptatie.

1.1 Inleiding

Nog ver voor het bestaan van de gemeente Nieuwegein staat het leven met het water centraal in en rondom onze dorpen. Bijvoorbeeld bij de forten Jutphaas en Vreeswijk – onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie – waar wij het water gebruikten als verdedigingslinie om ons te beschermen tegen de vijand. De afgelopen jaren blijkt echter dat de gevolgen van klimaatverandering extremer worden en breder reiken dan de wateropgave alleen. Zo krijgen we steeds vaker te maken met extreme regenbuien, langdurige droogte, hittegolven en neemt de kans op overstromingen verder toe. We staan de komende jaren voor de opgave om 'klimaatbestendiger' te worden en te blijven. In de visie klimaatadaptatie (2018) en het uitvoeringsprogramma 2019-2022 geven we aan hoe we hieraan werken.

1.2 Aanleiding

Het huidige uitvoeringsprogramma loopt eind dit jaar af. Dat betekent dat voor de periode daarna een nieuw programma vastgesteld moet worden door de gemeenteraad om uitvoering te kunnen geven aan de visie klimaatadaptatie. Daarnaast is er de afgelopen jaren veel nieuwe informatie beschikbaar gekomen. Zo zijn handreikingen en prestatie-eisen opgesteld, is regionaal beleid vastgesteld, en verandert het klimaat sneller dan voorzien (IPCC rapport 2021). Extreme weergebeurtenissen zijn in Nederland niet meer uniek of zeldzaam. Op 18 juni 2021 werd met name het midden van het land getroffen door zware onweersbuien, die hevige stormschade en wateroverlast veroorzaakten. Een maand later veroorzaakte ongekend hevige regenval op 13 en 14 juli voor de overstromingen in de Limburgse grensregio. Het is van belang dat nieuwe inzichten een plek krijgen in de uitvoeringsstrategie. En in de geest van de Omgevingswet geven we uitvoering aan deze strategie door een Omgevingsprogramma op te stellen.

1.3 De inhoudelijke opgave

Het doel van de visie uit 2018 is onverminderd actueel: *"een aantrekkelijke en gezonde stad, waarin klimaatadaptatie een plek krijgt, zodat we samen de gevolgen van klimaatverandering minimaliseren."* In 2050 is de leefomgeving klimaatadaptief ingericht. De opgaven richten zich daarbij voornamelijk op de vier belangrijkste thema's waar de klimaatverandering grote gevolgen kent:

- **Wateroverlast:** wateroverlast zoveel mogelijk voorkomen, waarbij we rekening houden met extreme buien.

- *Droogte*: de effecten van droogte verminderen, door water vast te houden op de locatie waar het valt.
- *Hittestress*: de stad en haar bewoners en gebruikers minder kwetsbaar maken voor hittestress.
- *Waterveiligheid*: invulling geven aan het concept van meerlaagsveiligheid, met extra aandacht voor kwetsbare objecten en vitale infrastructuur.

Nieuwe thema's die een plek krijgen in (de uitvoeringsstrategie van) het omgevingsprogramma zijn:

- Een logische verbinding met de Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties, zoals *SDG 11 Duurzame steden en gemeenschappen*, *SDG 13 Klimaatactie* en *SDG 14 en 15 Leven op het land en water*;
- Het Klimaatsignaal van oktober 2021 waarin het KNMI op basis van de nieuwe klimaatscenario's van het IPCC een eerste inschatting heeft gemaakt van gevolgen hiervan voor Nederland. Medio 2023 worden de nieuwe klimaatscenario's voor Nederland door het KNMI gepubliceerd. Zijn de gevolgen van klimaatverandering – denk ook aan geschatte schades – nog actueel?
- De nieuwste inzichten van het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie. Ieder jaar wordt door de Deltacommissaris een Deltaprogramma opgesteld. Zo zijn bijvoorbeeld bodemdaling en de snellere zeespiegelstijging recent toegevoegd als nieuwe thema's. Daarnaast loopt er een bovenregionaal onderzoekstraject naar het *Toekomstbestendig watersysteem Amsterdam-Rijnkanaal/Noordzeekanaalgebiedstbestendig*;
- De zeven strategieën van de Regionale adaptatiestrategie Utrecht Zuidwest (RAS) en bijbehorend regionaal uitvoeringsprogramma;
- De vastgestelde regionale afspraken Klimaatadaptief Bouwen Utrecht. Deze bevat afspraken en ambities voor zowel bestaande bouw als nieuwbouw. Voor nieuwe woningen sorteren we al op voor via het (nog vast te stellen) Omgevingsprogramma Duurzaam Bouwen: Woningbouw.
- De omgevingsvisie Nieuwegein verstedelijkt en vergroent. Met daarin bijvoorbeeld expliciete aandacht voor het thema gezonde leefomgeving en de relatie tussen klimaatverandering en gezondheid (o.a. hittestress, exoten, etc.).
- Een nieuwe schets van de opgaven van de stad aan de hand waarvan een strategie wordt opgesteld en een koppeling wordt gemaakt met andere opgaven zoals de energietransitie.

Aangevuld met andere relevante thema's die aangedragen worden door collega's, bewoners, lokale en regionale partijen.

1.4 Uitgangspunten

Klimaatadaptatie raakt vrijwel alle beleidsonderdelen van de gemeente en een integrale aanpak is noodzakelijk. Het omgevingsprogramma klimaatadaptatie zoekt daarom zoveel mogelijk de verbinding met andere thema's en beleidsdoelen. Op het gebied van duurzaamheid zijn dat bijvoorbeeld de energietransitie, duurzame mobiliteit en circulair bouwen. Andere thema's zijn een gezonde en veilige leefomgeving, de inrichting van de openbare ruimte, biodiversiteit & natuur, bewonersparticipatie, en het gemeentelijke vastgoed. Middels een goede afstemming wordt synergie mogelijk.

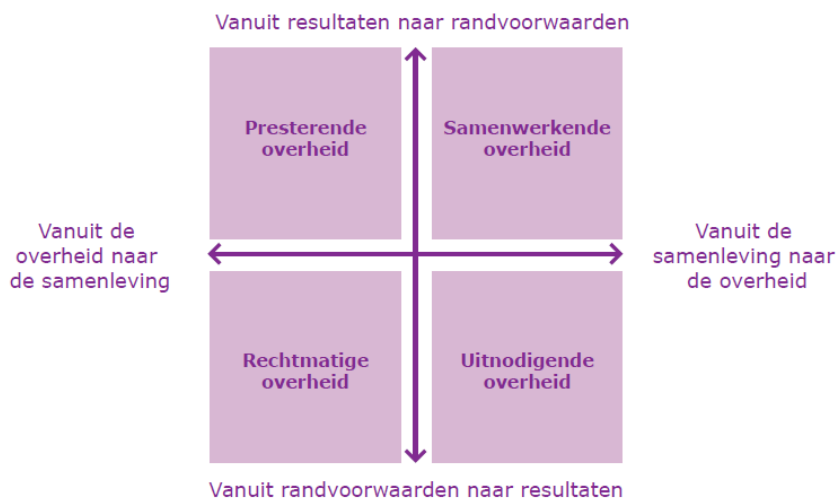
De belangrijkste kaderstellende documenten voor het omgevingsprogramma klimaatadaptatie zijn:

- Visie klimaatadaptatie, 2018;
- Regionale adaptatiestrategie (RAS) en regionaal uitvoeringsprogramma Utrecht Zuidwest;
- Omgevingsvisie Nieuwegein verstedelijkt en vergroent, 2021;
- Kaderstellende Duurzaamheidsvisie voor City Nieuwegein
- Omgevingsprogramma Duurzaam Bouwen Woningbouw (nog vast te stellen);
- Gemeentelijk Rioleringsplan 2019 – 2023 (GRP);
- Groenstructuurplan;
- Uitvoeringsplan Groen Nieuwegein (in voorbereiding)
- Programma Gezonde Leefomgeving (in voorbereiding)

Daarbij is het zo dat het omgevingsprogramma ook kan leiden tot aanpassing van deze en andere beleidsdocumenten, zoals het GRP, vanuit de doelen voor klimaatadaptatie.

1.5 Van strategie naar uitvoering

Een belangrijke basis voor het werken aan een klimaatbestendige stad leggen we in het uitvoeringsprogramma klimaatadaptatie 2023 – 2026. Om een klimaatbestendige stad te worden kunnen verschillende instrumenten worden ingezet. Dit doen we vanuit de verschillende overheidsrollen (zie hieronder).



Rollen van de overheid (NSOB). Bron: Programmabegroting Nieuwegein 2021, p.18

Wij zetten in op meervoudige sturing. Dit betekent dat we als gemeente één of meerdere overheidsrollen aannemen die het best aansluit bij de opgave en het beoogde resultaat. De kans bestaat dat we in de toekomst nieuwe instrumenten en werkwijzen kunnen toevoegen. We onderscheiden vijf categorieën:

1. *Uitvoering*, bijvoorbeeld via het gemeentelijk inkoopbeleid of via uitvoeringsprojecten in de openbare ruimte (zoals Betere Buurten) of van maatschappelijk vastgoed.
2. *Juridische en beleidsinstrumenten*, bijvoorbeeld een privaatrechtelijke overeenkomst of het instrumentarium Omgevingswet, zoals juridische regels in het Omgevingsplan;

3. *Financiële instrumenten*, bijvoorbeeld belastingen, een subsidie, of een gebiedsfonds;
4. *Arrangementen- en samenwerkingsinstrumenten*, bijvoorbeeld de prestatieafspraken met woningcorporaties, vervolg geven aan Netwerk Klimaatbestendig Nieuwegein en aansluiting zoeken bij (regionale) “community’s of practice”;
5. *Kennis- en communicatie instrumenten*, bijvoorbeeld een lokaal hitteplan, een campagne of kennisportaal;

Evaluatie en toetsing

In algemene zin geldt dat we inzetten op evaluatie en toetsing. Om nog beter in te kunnen schatten of klimaatadaptieve maatregelen en bovenstaande instrumenten werken, willen we in het nieuwe uitvoeringsprogramma een voorstel voor opnemen hoe dit verder door te ontwikkelen.

2 Wie zijn er betrokken?

De uitvoering van het omgevingsprogramma valt onder de verantwoordelijkheid van de wethouder voor duurzaamheid. Maar is ook direct gelieerd aan het takenpakket van de wethouders voor woningbouw en de openbare ruimte. Deze wethouders worden betrokken bij het proces. Daarnaast raakt de uitvoering direct aan het beleid en de uitvoeringswerkzaamheden van de afdelingen Ruimtelijk Domein, Openbaar Domein en Maatschappelijke Ontwikkeling. De managers van deze afdelingen worden betrokken.

Een klimaatadaptieve inrichting van de stad kan de gemeente niet alleen doen. We werken samen met de partners in de stad en de regio. Ten behoeve van het Netwerk Klimaatbestendig Nieuwegein (www.klimaatklaar.nl/gemeente/nieuwegein/netwerk) is in 2020 een stakeholderanalyse gemaakt van de externe partijen. Deze kunnen onderverdeeld worden in woningcorporaties, bewonersinitiatieven en sleutelfiguren, retailers (bouw- en tuincentra), groene & duurzame organisaties, projectontwikkelaars, ondernemers en adviesbureaus, educatie- en onderwijsinstellingen, financiële sector (verzekeraars en banken), vastgoedeigenaren. Het netwerk wordt betrokken bij het omgevingsprogramma (Noot: Niet van alle hiervoor genoemde groepen zit een vertegenwoordiger in het netwerk).

2.1 Wie heeft welke rol?

Het voorstel is dat de wethouder duurzaamheid coördinerend portefeuillehouder wordt. Daarnaast worden de wethouders met de portefeuille woningbouw en Openbare Ruimte vroegtijdig betrokken bij de totstandkoming van voorstellen. De managers van de afdelingen Ruimtelijk Domein, Openbaar Domein en Maatschappelijke Ontwikkeling krijgen een adviserende rol.

2.2 Randvoorwaarden voor interactief werken

De nog te maken keuzes in het omgevingsprogramma klimaatadaptatie hebben een impact op veel andere beleidsvelden binnen onze gemeente. Daarom is interactief werken een vereiste. Zo raken bijvoorbeeld de gewenste maatregelen in de openbare ruimte direct aan het onderhoud en beheer van die ruimte. En doen dus een beroep op

de beschikbare middelen en fte van afdeling Openbaar Domein. Een ander voorbeeld is dat prestatie-eisen voor een klimaatadaptieve gebiedsontwikkeling van invloed kunnen zijn op de technische uitvoerbaarheid en financiële haalbaarheid. En dus ook op de grondexploitatie of op de business case van de projectontwikkelaar of woningcorporatie.

3 Het totstandkomingsproces

Hieronder vindt u een korte beschrijving van het proces voor het opstellen van het omgevingsprogramma klimaatadaptatie.

3.1 Projectteam en klankbordgroepen

Het projectteam voor het omgevingsprogramma bestaat uit team klimaatadaptatie van het Ruimtelijk Domein, een collega van het Openbaar Domein en een communicatieadviseur. Het projectteam stelt het omgevingsprogramma op. Mogelijk worden daar nog één of twee collega's aan toegevoegd.

Via werksessies wordt op werkvloerniveau de verbinding gelegd en eerste afspraken gemaakt met andere teams. Bij de werksessies worden in ieder geval collega's van de volgende teams betrokken: Openbaar Domein teams grijs, blauw, groen, realisatie, en spelen, Ruimtelijk Domein teams Betere Buurten, gebiedsontwikkeling, energie/warmtetransitie, Maatschappelijke Ontwikkeling teams vastgoed, subsidies en gezonde leefomgeving.

Tevens wordt een externe klankbordgroep geformeerd welke enkele malen verzocht wordt mee te denken in dit proces. De definitieve samenstelling van deze klankbordgroep is nog niet bekend. Gedacht moet worden aan partijen zoals de Veiligheidsregio, waterschap, provincie, een of meer gemeenten, lokale bedrijven, woningcorporaties, bedrijven als Waternet, Vitens, of een kennisinstelling als KWR, en natuurlijk niet te vergeten Netwerk Klimaatbestendig Nieuwegein. Deze klankbordgroep wordt meerdere keren geconsulteerd voor wat betreft de inhoud van het omgevingsprogramma.

3.2 Mijlpalen

In onderstaande tabel is de tijdlijn weergegeven.

<i>Fase proces</i>	<i>Start 2021</i>	<i>Gereed</i>
Opstellen startnotitie	november	januari
Analyse en bijgestelde opgaven	november	juni 2022
Evaluatie huidig uitvoeringsprogramma	november	juni 2022
	<i>Start 2022</i>	
Startnotitie naar college	januari	
Formulering strategie	februari	september
Interne werksessies	maart	september
Afstemming lokale en regionale partijen	maart	juni
Afstemming met bewoners	mei	juni
Voorlopig omgevingsprogramma	september	
Discussie programma met raad	september	
Definitief omgevingsprogramma opstellen	oktober	
Inspraaktraject	november	
Besluitvorming raad	december	

3.3 Processtappen

Voor de totstandkoming van het omgevingsprogramma worden meerdere partijen op verschillende momenten betrokken. Vanuit de analyse wordt meegedacht over de opgaven die er liggen in de stad en de ambities die hierbij geformuleerd worden en hoe deze vervolgens gerealiseerd worden. De hierboven genoemde klankbordgroepen worden minimaal vier maal tijdens het proces geraadpleegd en de voortgang besproken.

Daarnaast worden nog andere externe partijen betrokken bij het totstandkomingsproces zoals bewoners en ondernemers. Hiervoor wordt een participatieplan opgesteld, gebaseerd op de participatienota. Doel is de deskundigheid die al aanwezig is in de stad mee te laten wegen bij de totstandkoming van het omgevingsprogramma.

Voor de definitieve besluitvorming door de gemeenteraad wordt het concept programma vrijgegeven voor inspraak, waarop een ieder de gelegenheid krijgt te reageren.

3.4 Communicatie

De communicatieadviseur neemt deel aan het proces van opstellen van het omgevingsprogramma en bewaakt de communicatie. Communicatie wordt met name in de laatste fase van de totstandkoming van het omgevingsprogramma, van informatieavond tot na de vaststelling ingezet.

4 Financiën

Het omgevingsprogramma wordt in eigen beheer opgesteld, binnen de reguliere uren. Wel is er mogelijk aanvullend extern onderzoek nodig en budget voor vormgeving en eindredactie. De kosten hiervan worden gefinancierd uit het budget voor klimaatadaptatie, eventueel aangevuld met andere budgetten van het Ruimtelijk Domein.

Door de raad is voor het nemen van klimaatadaptatieve maatregelen in het huidige uitvoeringsprogramma een jaarlijks investeringskrediet beschikbaar gesteld van 250 K€ en een jaarlijks werkbudget van ca. 70 K€. Daarnaast zijn 2fte beschikbaar voor de uitvoering van het beleidsveld. In het proces van totstandkoming van het omgevingsprogramma gaan we na of deze middelen nog voldoende zijn. Wij verwachten op dit moment dat een verdubbeling van de kredieten hierbij de bovenste bandbreedte zal zijn. In de tabel in paragraaf 3.2 hebben wij aangegeven hoe de raad in het proces betrokken wordt.

5 Realisatie uitvoeringsprogramma klimaatadaptatie

Hieronder vindt u een korte beschrijving van de realisatie van het lopende uitvoeringsprogramma tot nu toe.

Nr UP	Onderdeel	Uitvoer tot heden
	Inrichting openbare ruimte en gebouwen	
1.1	Beheer, onderhoud en herinrichting	Het merendeel van de klimaatadaptieve maatregelen is in de Betere Buurten genomen (zie ook 1.2). Dat komt deels doordat bij de keuze van de wijken een belangrijk aanwijscriterium is of tevens groot onderhoud is gepland in de buurt. Daarnaast is bij groot onderhoud van de wegen is het budgettair alleen mogelijk om waterberging te realiseren als de stenen in zijn geheel vervangen worden. Beleid is momenteel om in de renovatieprojecten buiten de BB zoveel mogelijk de bestaande stenen te hergebruiken, waardoor de levensduur van de bestrating met 10 jaar verlengd wordt. De 'grotere' maatregelen die uitgevoerd zijn of in DO-fase: - waterberging vijf parkeerplaatsen Rijtuigenbuurt (2.000 m2, systeem Aquakolk) - groene gevel Sluyterslaan (van Ginkel, 60 m2) - grasbetonstenen parkeerplaats Brinkwal (rain(a)way; 400 m2) en parkeerplaats sportpark Parkhout (nog niet DO). - waterpasserende verharding en waterberging parkeerplaatsen Schansen noord (5.000 m2, systemen Aquakolk en Drainvoeg) en 23 boombunkers op nieuwe locaties voor bomen. Cofinanciering in het kader van impulsregeling rijk. - waterpasserende verharding en waterberging parkeerplaatsen Schansen zuid (2.200 m2; split als waterpasserende voeg en Aquakolk) en 11 boombunkers op nieuwe locaties voor bomen. - waterpasserende verharding Kerkveld (5.800 m2, toe te passen systemen nader te bepalen, we denken aan Aquabase en/of Tylesysteem) - boombunkers in renovatieprojecten (tiental in Bergfluit, Kribbemonde, Buurmanstraat, Zinniastraat).

		- inzet IT-riolen Schansen buurten en Kerkveld. - omzetting van grijs naar groen oude speelplekken (750 m2, Ernilaan, Oosterstraat) In een werkgroep klimaatadaptieve maatregelen wordt samen met het OD factsheets opgesteld van kansrijke maatregelen. Producten worden beoordeeld op hun geschiktheid. Doel is zoveel mogelijk verschillende systemen toe te passen die gemonitord worden op functioneren en geëvalueerd worden. Door middel van deze pilots weten we op termijn welke producten het best passen in de Nieuwegeins situatie.
1.2	Betere Buurten	Naast bovengenoemde maatregelen worden binnen de budgetten van Betere buurten ook andere groene of klimaatadaptieve maatregelen genomen. Een groene buurt en klimaatbestendige inrichting is een van de doelen van de BB-projecten. Voorbeelden zijn het vergroenen van gevels, speeltuinen en ander klimaatadaptief groen, omzetting van grijs naar groen, afkoppelen van verhard oppervlak, lokale infiltratie van regenwater. In de Schansen buurten zijn geveltuintjes aangelegd door de gemeente in samenwerking met bewoners en heeft SDN een tegel eruit-plant erin actie georganiseerd. In Kerkveld zal een afkoppelcoach ingezet worden om bewoners te stimuleren af te koppelen.
1.3	Gemeentelijk en maatschappelijk vastgoed	In de aanbesteding van de nieuwe schoolcomplexen worden prestatie-eisen meegegeven, traject is vertraagd. De eerste pilot voor een groen schoolplein in Zuilenstein loopt.
1.4	Kansenkaart verhardingen en infiltratie	Wareco heeft een gemeentebrede kansenkaart voor infiltratie opgesteld. De kansen zijn afhankelijk van de diepte van het grondwater. Sweco heeft de zgn. 'zinloze' verharding van onze gemeenten in kaart gebracht. Team grijs van OD heeft daarnaast een opdracht aan Cleverland gegeven om een lange termijnstrategie te ontwikkelen voor de omzetting van grijs naar groen.
1.5	Prestatieafspraken wooncorporaties	In de lopende prestatieafspraken zijn de volgende eisen opgenomen voor klimaatadaptatie: - Bij nieuwbouw onderzoeken de woningcorporaties de haalbaarheid van klimaatadaptieve maatregelen en waar mogelijk voeren deze uit. Samen met de gemeente onderzoeken ze de aansluiting op openbaar gebied. - Bij renovatie wordt het afkoppelen van regenwater onderzocht en het aanbrengen van groene daken en gevels.

		- de gemeente organiseert in 2020 een inspiratiesessie hoe invulling gegeven kan worden aan klimaatadaptatieve maatregelen bij nieuwbouw en renovatie (is gehouden) - de gemeente organiseert in 2020 samen met de woningcorporaties een actie rondom klimaatadaptatie met huurders. De principe afspraak is om de nieuwe prestatieafspraken van het omgevingsprogramma duurzaam bouwen (voor zomer 2022 naar raad) niet per direct in te laten gaan voor wooncorporaties. Maar te kiezen voor procesafspraken en pilots aan te wijzen.
1.6	Groensubsidie	Met inzet van het budget van het matchingsfonds is een subsidie voor groene daken vastgesteld.
1.7	Intentieverklaring Meerlaagsveiligheid	Deze is ondertekend. Onder leiding van de provincie en de Veiligheidsregio worden momenteel de concept prestatie-eisen verder uitgewerkt en smart gemaakt per gebiedstype. De overstromingsdiepte is hierbij van belang. In het omgevingsprogramma duurzaam bouwen komen geen prestatie-eisen voor overstromingsrobuust bouwen te staan (wel voor wateroverlast als gevolg van piekbuien).
1.8	Project Sterke Lekdijk	Het waterschap is uitvoerder van dit project. De versterking van delen van de Lekdijk in onze gemeente staat gepland voor vanaf 2024.
	Onderzoek en beleid	
2.1	Living Lab City West	In het Topsector Kennis & Innovatieproject Water Circulair Nieuwegein zijn in een consortium van partijen onder leiding van KWR scenario's ontwikkelt om zoveel mogelijk het water van City west te hergebruiken (voor de groenvoorziening in droge perioden of voor de teruglevering aan huishoudens) of zelfs het afvalwater decentraal te zuiveren (titel TKI-project: Risicobeoordeling en integraal ontwerp van de waterketen voor een hoog binnenstedelijk gebied). Het consortium bestaat uit KWR Watercycle Research Institute, gemeente Nieuwegein, Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, Provincie Utrecht, watertechnologiebedrijven Desah, Rietland, Field Factors en Drain Products, en projectontwikkelaars Fresh Real Estate, Bridges Real Estate en Mitros.
2.2	Beleidsregels in omgevingsplannen en kwaliteitshandboek	Beleidsregels voor de omgevingsplannen maken deel uit van het (nog vast te stellen) omgevingsprogramma duurzaam bouwen. Momenteel wordt het kwaliteitshandboek herzien met daarbij aandacht voor klimaatadaptatieve en andere duurzame maatregelen.

2.3	Richtlijnen hittebestendig ontwerp	Door de bureau's Urbangreenscape en Buro Bergh zijn richtlijnen voor een hittestressbestendige inrichting van de stad opgesteld (gebouw en openbare ruimte). Veel collega's OD en RD zijn hierbij betrokken geweest. Als voorbeeld is ook van vier bestaande straten een nieuw ontwerp gemaakt met deze richtlijnen.
2.4	Klimaatadaptatie en gezondheid	Inmiddels zijn twee provinciale bijeenkomsten geweest voor het opstellen van lokale hitteplannen. Projectleider voor het opstellen van een lokaal hitteplan is team Gezondheid & Leefomgeving van MO.
	Communicatie en samenwerking	
3.1	Communicatiestrategie	We stimuleren bewoners om tuinen te vergroenen. Dat doen we bijvoorbeeld tijdens de jaarlijkse Maand van de Watervriendelijke tuin. Online zijn allerlei tips vinden via https://klimaatklaar.nl/ en dit jaar is een klimaatplein geopend in tuincentrum Groenrijk Baars. Samen met bureau Drop by Drop hebben wij een strategie ontwikkelt om ook andere partijen in de stad te betrekken bij het klimaatbestendig inrichten van de stad. Zie hiervoor het netwerk onder 3.3.
3.2	Gemeentelijke klimaateffectatlas	In het Geoportaal van de provincie zijn de resultaten van de regionale stresstest klimaatadaptatie te vinden. Bureau Nelen & Schuurmans is inmiddels bijna klaar met het opstellen van een lokale klimaatatlas. Verwachting is dat deze in januari gepubliceerd wordt op de gemeentelijke website. Bewoners en andere partijen kunnen dan ook zien hoe klimaatbestendig de eigen woning, kantoor of bedrijfshal is (bluelabel).
3.3	Intentieverklaring partners in de stad	Het Netwerk Klimaatbestendig Nieuwegein bestaat sinds december 2020. Zie hiervoor https://klimaatklaar.nl/gemeente/nieuwegein/netwerk/
3.4	Regionale samenwerking	Nieuwegein maakt deel uit van het Netwerk Water & Klimaat. Voorzitter van de bestuurstafel van dit netwerk is wethouder Marieke Schouten.
	Organisatie en herijking	
4.1	Programmamanagement	pm
4.2	Monitoringsprogramma en evaluatie	Bureau Neo heeft een groenmonitor ontwikkeld voor onze gemeente die door de collega's is te raadplegen in de interne webatlas. Met behulp van automatische dataloggers worden de waterbergingen in de funderingen van wegen en parkeerplaatsen gemonitord.